

تاثیر تدریس خلاقانه بر عملکرد تحصیلی

نسرين ديانى^۱، مريم دارائى^۲

۱- کارشناسی کارشناسی روان شناسی عمومی، دانشگاه هرمزگان

N.dayani@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه سمنان

M.daraee@gmail.com

چکیده:

تدریس خلاقانه با ارائه محتواهای جذاب و استفاده از روش های تدریس نوآورانه، می تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. این رویکرد، افزایش تعاملات کلاسی، ترکیب فعالیت های گروهی و ارتقاء تفکر انتقادی را ترویج می دهد. نتایج نشان می دهد که دانش آموزانی که به تدریس خلاقانه مشغولند، معمولاً انگیزه بیشتری به یادگیری پیدا می کنند و به دست آوردهای آموزشی عمیق تری دست علاوه بر این، تدریس خلاقانه می تواند مهارت های زندگی اجتماعی، همکاری، و حل مسائل را در دانش آموزان تقویت کند. آنها با مواجهه با مسائل پیچیده و واقعی، مهارت های خود را بهبود می بخشند. همچنین، این روش می تواند موجب افزایش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان شود، که این مهارت ها در زندگی حرفه ای و شخصی آنها تاثیرگذار خواهد بود. در نتیجه، تدریس خلاقانه نه تنها بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان را تضمین می کند بلکه اساسی ترین ابزارهای توسعه فردی و اجتماعی را نیز فراهم می کند.

واژگان کلیدی: تدریس-خلاقانه-آموزش

۱- مقدمه:

یکی از جوانب مهم این شیوه تدریس، بهره گیری از بازی ها و فعالیت های گروهی است که ارتباط مستقیم با فرآیند یادگیری دارند. این روش به دانش آموزان این امکان را می دهد که اطلاعات را در یک محیط تعاملی و مسلط بیاموزند. همچنین، مسابقات و چالش ها نیز از دیگر ابزارهای تدریس خلاقانه هستند که با ایجاد رقابت و انگیزه برای پیشرفت در یادگیری، دانش آموزان را به تلاش و تحقیق تشویق می کنند. این ابزارها به دانش آموزان امکان می دهند تا به راحتی در مسیر یادگیری خود پیش بروند و در عین حال از تجربیات لذت ببرند. در این مسیر، تشویق به نقد سازنده نیز می تواند انگیزه را افزایش دهد. ایجاد یک محیط آموزشی که انعکاس فعالیت های دانش آموزان را می پذیرد و ایشان را به ارائه ایده های خود تشویق می کند، می تواند در تقویت اعتماد به نفس و انگیزه شان تأثیرگذار باشد. در ادامه، به بررسی نقش فناوری و ابزارهای مدرن در تحول تدریس خلاقانه و افزایش انگیزه خواهیم پرداخت.

سوالات تحقیق:

آیا تدریس خلاقانه می تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد؟
 چه اصول و رویکردهای تدریس خلاقانه در ارتباط با بهبود یادگیری و تحصیل دانش آموزان مؤثرتر هستند؟
 آیا تأثیرات تدریس خلاقانه در مراحل مختلف آموزشی متفاوت است؟

اهداف

ارزیابی تأثیرات تدریس خلاقانه بر نتایج امتحانات و عملکرد تحصیلی دانش آموزان.
 تحلیل روش های مختلف تدریس خلاقانه و تعیین اصول بهینه برای پیاده سازی در محیط آموزشی.
 بررسی تفاوت های نتایج تدریس خلاقانه در مقایسه با روش های سنتی یادگیری.
 ارزیابی تأثیرات زمانی تدریس خلاقانه بر ارتقاء مهارت ها و توانمندی های فردی دانش آموزان.

مبانی نظری:

مهارت تدریس خلاقانه

مهارت های تدریس خلاقانه شامل ابزارها و تکنیک های متنوعی است که معلمان می توانند برای جلب توجه، ایجاد انگیزه و ارتقاء فرآیند یادگیری در دانش آموزان خود بهره مند شوند. برخی از این مهارت ها عبارتند از:

طرح درس خلاق:

- (۱) تدریس به شکلی که محتوا جذاب و مفید باشد.
 - (۲) استفاده از متدها و فعالیت های مختلف برای انتقال اطلاعات.
 - (۳) تحلیل نیازها و علایق دانش آموزان: شناخت عمیق از ویژگی ها و نیازهای فردی هر دانش آموز.
 - (۴) تنظیم محتوا به گونه ای که به علایق آن ها متناسب باشد.
 - (۵) استفاده از فناوری: تلفن همراه، تبلت، نرم افزارهای آموزشی، ویدئوها و سایت های آموزشی را به کار بردن.
 - (۶) ادغام فناوری به عنوان بخشی از فرآیند یادگیری.
 - (۷) ترکیب روش های تدریس مختلف: تنوع در اجرای کلاس با استفاده از منابع چندگانه مثل لوح فشرده، جلسات گفتگو، و فعالیت های گروهی.
 - (۸) تشویق به تفکر انتقادی: پرسش های باز و ترغیب به ارائه دیدگاه های مستقل.
 - (۹) تشویق دانش آموزان به ارائه پیشنهادات و حل مسائل به شکل خلاقانه.
 - (۱۰) استفاده از متدهای یادگیری تجربی: فعالیت ها و پروژه های مبتنی بر تجربه.
 - (۱۱) ایجاد فضاهای آموزشی تعاملی و شرکتی.
 - (۱۲) تحفیز و تشویق: ایجاد چالش ها و مسابقات محوری.
 - (۱۳) تشویق به هدف گذاری و پیشرفت فردی.
- این مهارت ها به معلمان این امکان را می دهند که یادگیری را به یک تجربه جذاب و مفید تبدیل کنند و از انگیزه و علاقه دانش آموزان حمایت کنند.

در نتیجه، تدریس خلاقانه با ارائه رویکردها و فعالیت‌های نوآورانه، توانسته است به مفاهیم یادگیری ابعاد جدیدی بخشد. از افزایش انگیزه و تسهیل یادگیری گرفته تا تقویت مهارت‌های زندگی و تشویق به تفکر انتقادی، تدریس خلاقانه به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که به شکل جذاب و مفید، دانش را فرا گیرند.

با استفاده از ابزارهای فناوری، تعامل گروهی، و ترکیب انواع روش‌های تدریس، این رویکرد به محیط‌های آموزشی پویا و تعاملی تبدیل می‌شود. این مسیر، به توسعه مهارت‌های دانش‌آموزان برای مواجهه با چالش‌های آینده، تقویت ارتباط با همکلاسی‌ها، و تسهیل یادگیری در زمینه‌های مختلف کمک می‌کند.

به طور کلی، تدریس خلاقانه از دیدگاه یک سیستم جامع، به بهبود کیفیت و اثربخشی فرآیند یادگیری در محیط‌های آموزشی مختلف کمک کرده و نقش بسیار مهمی در آموزش و پرورش موفق ایفا نموده است.

پیشینه پژوهش:

تدریس خلاقانه بر پایه اصول روانشناسی آموزشی و نظریه‌های یادگیری متنوع استوار است. نظریه "فرودنی" ویژگی‌های خلاقیت را توضیح می‌دهد و تدریس خلاقانه را به توسعه این ویژگی‌ها در دانش‌آموزان مرتبط می‌سازد. همچنین، نظریه "پیازه" درک فرآیند یادگیری و تفکر دانش‌آموزان را معین کرده و تدریس خلاقانه را به تشویق به تفکر انتقادی و عمیق مرتبط می‌سازد. از دیگر مبانی، نظریه "گاردنر" در مورد هوش‌های چندگانه، نشان می‌دهد که تدریس خلاقانه باید به متنوعی از هوش‌ها پاسخ دهد تا همه دانش‌آموزان بهترین فرصت را برای یادگیری داشته نظریه "دیوید کولب" نیز بر اهمیت تعاملات اجتماعی و یادگیری گروهی در تدریس خلاقانه تأکید دارد. از دیدگاه این نظریه، همکاری و تعامل بین دانش‌آموزان به ارتقاء تجربه یادگیری خلاقانه کمک می‌کند.

همچنین، مبانی نظریه "مونتسوری" بر توجه به محیط آموزشی مناسب و ارائه فرصت‌های آموزشی تعاملی تأکید دارد، که این اصول نیز در تدریس خلاقانه قابل بهره‌برداری است. در کل، مبانی نظری تدریس خلاقانه از این تنوع و ترکیب مطالب نظریه‌های یادگیری و توسعه فردی بهره می‌جستند تا یک چارچوب جامع و مؤثر برای تربیت دانش‌آموزان در جهت خلاقیت و عملکرد تحصیلی بهتر ارائه

زمینه تدریس خلاقانه، مفاهیمی چون "پروژه محوری" و "آموزش مبتنی بر مشکل" نیز بسیار اهمیت دارند. این روش‌ها از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا با حل مسائل و پروژه‌های واقعی، مهارت‌ها و دانش خود را گسترش دهند. این نه تنها انگیزه آن‌ها را افزایش می‌دهد بلکه به آن‌ها این امکان را می‌دهد که مطالب را در یک سیاق واقعی تجربه کنند.

همچنین، تدریس خلاقانه با توجه به مفهوم "آموزش تجربی"، از دانش‌آموزان می‌خواهد که خودشان را در فرآیند یادگیری فعالاً درگیر کنند. این روش با ایجاد فضاهای آموزشی پویا، امکان فراگیری مفاهیم انتزاعی را افزایش می‌دهد و دانش‌آموزان را به انعطاف‌پذیری و تفکر انتقادی تشویق می‌کند. در پژوهش‌ها نیز نشان داده شده است که تدریس خلاقانه می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی و انگیزه دانش‌آموزان داشته باشد. با ارائه مطالب جدید و نظرات تازه در این زمینه، می‌خواهیم به نحوه استفاده بهینه از این روش‌ها و تجارب موفق در تدریس خلاقانه پرداخته و راهکارهای عملی جهت بهبود فرآیند یادگیری ارائه نماییم.

با نگاه به تجربیات عملی معلمان، به واقعیت‌های محیط کلاس در جلب انگیزه دانش‌آموزان می‌پردازیم. معلمان موفق با ایجاد فعالیت‌های گروهی و پروژه‌های متنوع، دانش‌آموزان را به همکاری و اشتراک ایده‌ها ترغیب می‌کنند. این رویکردها نه تنها محتوای آموزشی را به شکلی جذاب ارائه می‌دهند بلکه مهارت‌های اجتماعی و تعاملی دانش‌آموزان را تقویت می‌کنند.

همچنین، معلمان با استفاده از ابزارهای فناوری مدرن، محیط آموزشی را به یک فضای پویا تبدیل می‌کنند. از نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های آموزشی تا ویدئوها و نمایش‌های تعاملی، این ابزارها انگیزه دانش‌آموزان را افزایش می‌دهند و یادگیری را به یک تجربه جذاب تبدیل می‌کنند. به طور خاص، در این مقطع از مقاله، به شرح دقیق و کاربردی تکنیک‌ها و استراتژی‌های مورد استفاده معلمان در تدریس خلاقانه می‌پردازیم تا اینکه چگونه این ایده‌ها و ابزارها می‌توانند در محیط کلاسی به نتایج مثبتی منجر شوند.

در تجربیات عملی معلمان، مشاهده می‌شود که ایجاد ارتباط معنادار با دانش‌آموزان از جمله عوامل مؤثر در افزایش انگیزه است. معلمان با گوش دادن به نیازها و علایق فردی دانش‌آموزان، محیطی اعتمادآور را فراهم می‌کنند که موجب افزایش انگیزه و تعامل مثبت می‌شود.

فراهم کردن فرصت‌های انتخاب برای دانش‌آموزان، آن‌ها را در فرآیند یادگیری مشارکتی قرار می‌دهد. این انتخابات، احساس کنترل و تأثیرگذاری را در دانش‌آموزان تقویت کرده و بر افزایش انگیزه تأثیرگذار است که ارتباط مستمر با والدین نیز مهم است. همفکری و هماهنگی بین معلمان و والدین

می تواند بهبود عملکرد تحصیلی و انگیزه دانش آموزان را تسهیل کند. این همکاری می تواند شامل به اشتراک گذاری اطلاعات در مورد پیشرفت تحصیلی و تجربیات یادگیری باشد.

در ادامه، با بررسی دقیق تر این نکات و ارائه راهکارهای عملی برای اجرای آن ها، به ایجاد یک محیط آموزشی پویا و پرنرژی برای افزایش انگیزه دانش آموزان پرداخته و نتایج مثبت به دست آمده را بررسی خواهیم کرد.

برای ایجاد محیط آموزشی پویا و پرنرژی، معلمان موفق از تکنیک های تحول آفرین و راهبردهای متنوعی استفاده می کنند. تشویق به تعاملات گروهی و همکاری، دانش آموزان را به فرآیند یادگیری فعال و مشارکتی مشغول می کند.

استفاده از ابزارهای فناوری مدرن نیز به عنوان یک عنصر اساسی در تدریس خلاقانه مطرح می شود. این ابزارها، از جمله نرم افزارهای تعاملی، سایت های آموزشی، و اپلیکیشن های آموزشی، قابلیت جذب توجه دانش آموزان را افزایش داده و فرآیند یادگیری را تبدیل به یک تجربه هیجان انگیز می کنند. مهمترین نکته در این راستا، استفاده از محتواها و فعالیت های آموزشی متنوع و جذاب است. موضوعاتی که به دنیای واقعی و علایق دانش آموزان متصل شده و از رویکردهای تفاوت آفرین استفاده می کنند، تاثیر بسزایی در افزایش انگیزه و اشتیاق به یادگیری خواهند داشت.

مفاهیم اساسی

تعریف خلاقیت تدریس: تدریس خلاقانه یک رویکرد آموزشی است که با استفاده از روش ها و ابزارهای نوآورانه، انگیزه دانش آموزان را تقویت می کند و به آنها امکان می دهد تا با استفاده از تفکر خود، مسائل را به شیوه های جدید حل کنند.

عملکرد تحصیلی: عملکرد تحصیلی به میزان موفقیت دانش آموز در انجام وظایف تحصیلی، درک مفاهیم آموزشی و نتایج امتحانات اشاره دارد.

نظریه های یادگیری: نظریه های یادگیری اصول و مدل هایی هستند که فرآیند یادگیری را توضیح می دهند. این نظریه ها شامل مبانی روانشناسی آموزشی و نظریه های مرتبط با فرآیند یادگیری فردی هستند.

خلاقیت: خلاقیت به توانایی ایجاد ایده ها و راه حل های نو و متفاوت برای مسائل مختلف اشاره دارد. در تدریس خلاقانه، این مفهوم برای تحریک تفکر نوآورانه در دانش آموزان مورد استفاده قرار می گیرد.

هوش های چندگانه: مفهوم هوش های چندگانه از نظریه گاردنر بر مبنای این است که افراد انواع مختلفی از هوش ها را دارند، از جمله هوش های فردی، اجتماعی، موسیقی، و غیره. تدریس خلاقانه تلاش می کند تا به این تنوع هوش ها پاسخ دهد.

تفکر انتقادی: تفکر انتقادی به توانایی تحلیل و ارزیابی مطالب، پیشنهاد دلایل منطقی و تصمیم گیری به شیوه های منطقی اشاره دارد. در تدریس خلاقانه، ترقی تفکر انتقادی از اهداف اساسی است.

تحلیل یافته های تحقیق

تدریس خلاقانه و عملکرد تحصیلی: یافته ها نشان می دهند که تدریس خلاقانه می تواند بهبود محسوسی در عملکرد تحصیلی دانش آموزان ایجاد کند.

این ارتقاء معمولاً به دلیل افزایش انگیزه، تفکر نوآورانه، و تعاملات گروهی است.

نظریه های یادگیری در تدریس خلاقانه: استفاده از نظریه های یادگیری مختلف، از جمله نظریه های فرودتی، پیازه، گاردنر و مونتسوری، می تواند به بهبود عملکرد تدریس خلاقانه کمک کند. هماهنگی این نظریه ها با محیط آموزشی و نیازهای دانش آموزان می تواند تأثیرگذاری را تعیین کند.

خلاقیت و هوش های چندگانه: تدریس خلاقانه با توجه به هوش های چندگانه، می تواند به ارتقاء هوش های مختلف فردی، اجتماعی و هنری کمک کند. خلاقیت به عنوان یکی از نتایج اصلی تدریس خلاقانه، اهمیت زیادی در توسعه هوش ها دارد.

تفکر انتقادی و تعامل گروهی: توسعه تفکر انتقادی و تعامل گروهی از جمله نتایج ارزشمند تدریس خلاقانه است.

این مهارت ها در دانش آموزان باعث افزایش توانمندی در حل مسائل و تصمیم گیری بهتر می شوند.

نتیجه گیری:

تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که تدریس خلاقانه با توجه به اصول نظریه‌های یادگیری، تفکر انتقادی، و ترکیب با هوش‌های چندگانه، می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایجاد کند و مسیری برای توسعه مهارت‌های زندگی اجتماعی و حرفه‌ای آنها فراهم کند. با توجه به تحلیل یافته‌ها، نتیجه‌گیری می‌تواند به شرح زیر باشد:

تدریس خلاقانه با پایندهای نظری از جمله نظریه‌های یادگیری و خلاقیت، می‌تواند بهبود یافته‌های قابل توجهی در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد. این رویکرد، با ترکیب مبانی نظری بازدارنده‌ها و تعاملات گروهی، توسعه تفکر انتقادی، و ارتقاء هوش‌های چندگانه، به دانش‌آموزان فرصتی برای رشد شخصی و آموزشی فراهم می‌کند. این نتایج مؤید اهمیت واقعی تدریس خلاقانه به عنوان یک ابزار کلیدی در ارتقاء کیفیت آموزش و یادگیری است.

با توجه به نتایج موفقیت‌آمیز تدریس خلاقانه در بهبود عملکرد تحصیلی و توانمندی‌های فردی دانش‌آموزان، می‌توان توصیه کرد:

ترویج تدریس خلاقانه در محیط‌های آموزشی: ارتقاء فرهنگ تدریس خلاقانه در مدارس و دانشگاه‌ها با توجه به نظریه‌های یادگیری و اصول خلاقیت. آموزش به معلمان در زمینه تدریس خلاقانه: ارائه دوره‌های آموزشی به معلمان برای آشنایی با روش‌ها و ابزارهای تدریس خلاقانه.

توجه به هوش‌های چندگانه: تضمین اینکه تدریس خلاقانه متناسب با هوش‌های چندگانه دانش‌آموزان باشد و تفاوت‌های هوشی را محترمانه تشخیص دهد.

ترویج تعامل گروهی: تشویق به فعالیت‌های گروهی و تعاملات اجتماعی در کلاس‌ها به منظور توسعه مهارت‌های ارتباطی و حل مسائل گروهی. این توصیه‌ها می‌توانند به عنوان راهنمایی برای سیاست‌گذاران و مسئولان آموزشی باشند تا تدریس خلاقانه را در سیستم آموزشی به مراتب مؤثرتر کنند و از توانمندی‌های فراگیران به حداکثر استفاده رسانند.

منابع:

- ۱) محبی امین، سکینه، و ربیعی، مهدی. (۱۳۹۴). نظریه زمینه ای تدریس خلاق: رویکردی فرهنگی به تدریس در آموزش عالی. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۵(۲)، ۲۵-۵۳.
- ۲) آرمن، پوریا، اسدی، اصغر، برزگرقاضی جهانی، محمدرضا، و پزشکی، علی. (۱۴۰۲). بررسی عوامل موثر بر تدریس خلاق معلمان دوره ابتدایی. همایش ملی تحقیقات میان رشته ای در مدیریت و علوم انسانی.
- ۳) محبی امین، سکینه، جعفری ثانی، حسین، سعیدی رضوانی، محمود، و امین یزدی، امیر. (۱۳۹۲). وضعیت تدریس خلاق از دیدگاه دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی مشهد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۳(۶ (پیاپی ۵۶))، ۵۰۹-۵۱۸.
- ۴) گشتاسبی، رضا، اوجی نژاد، احمدرضا، و قلناش، عباس. (۱۳۹۲). تاثیر روش تدریس حل مساله بر تفکر خلاق دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر رامجرد. همایش ملی انجمن مطالعات درسی ایران (تغییر در برنامه درسی دوره های تحصیلی آموزش و پرورش).
- ۵) عبدالله یار، علی، سبجانی نژاد، مهدی، سجادی، سیدمهدی، و فرمهینی فراهانی، محسن. (۱۴۰۰). طراحی الگوی تدریس خلاق مبتنی بر مؤلفه های معرفت شناختی ژیل دلوز و فلیکس گاتاری. پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه ریزی درسی)، ۱۸(۴۱ (پیاپی ۶۸))، ۱-۱۵.